

Motion till riksdagen 2024/25:856

av **Lorena Delgado Varas m.fl. (V)**

En politik för studenter

1 Innehållsförteckning

2 Förslag till riksdagsbeslut.....	2
3 Inledning.....	3
4 Möjligheten att bli student.....	4
5 Utbildningssystemets roll för social utjämning.....	5
6 Studenter ekonomi och trygghet	5
6.1 En avgiftsfri högre utbildning.....	5
6.2 Generösare dispensregler för studiemedel.....	6
6.3 Ett bättre fungerande bostadsbidrag för studenter	6
6.4 Kurslitteratur.....	6
6.5 Dolda kostnader i utbildningen.....	7
6.6 Tillgång till studentmedier.....	7
6.7 Studenter rätt till inflytande oavsett utbildningsanordnare	8
6.8 Studenter yttrandefrihet.....	8
7 Studenter familjeliv.....	8
8 Studenter hälsa	9
9 En högskola fri från diskriminering	10
10 Tillgänglighet för studenter	10
11 Grundutbildningens roll för en högkvalitativ forskning.....	10
12 Utbildning en mänsklig rättighet	11
13 Studiestartsstödet.....	12

2 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör gå vidare med att införa ett behörighetsprov i enlighet med förslaget från UHR och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det bör tillsättas en utredning som ser över behörighetsregler/betygsurval relaterat till betygsinflation för att upprätthålla förtroendet för rättssäkra antagningar och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det sociala utjämningsmålet inom den statliga studiemedelspolitiken bör återinföras och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning med uppdrag att föreslå hur avgifter för utomeuropeiska studenter ska kunna avskaffas och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag på lagändringar som innebär att fler studenter ges möjlighet till dispens för fler veckor med studiemedel i syfte att kunna slutföra sina utbildningar och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning som ser över hur ansvaret för bostadsbidrag för studenter kan flyttas från Försäkringskassan till CSN, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda om det ska ställas krav på att all kurslitteratur ska göras tillgänglig digitalt via högskole- och universitetsbiblioteken och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda hur alla studenter med behov av anpassad kurslitteratur ska få tillgång till det och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ta initiativ till en utredning kring dolda avgifter/kostnader inom högre utbildning, särskilt avseende verksamhetsförlagd utbildning (VFU), och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda möjligheten att inrätta ett riktat stöd till studentkårerna för att de fortsatt ska kunna ge ut oberoende studentmedier och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning om hur studenters rätt till inflytande hos enskilda utbildningsanordnare kan utökas till samma nivå som för studenter på statliga lärosäten och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör se över att studenters yttrandefrihet är garanterad och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge Universitets- och högskolerådet (UHR) i uppdrag att främja möjligheterna för föräldrar att studera och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge alla lärosäten i uppdrag att ha en föräldrapolicy och tillkännager detta för regeringen.

15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning om grundläggande trygghet för studerande, inklusive de med funktionsnedsättning, och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör implementera åtgärderna i delbetänkandet Ökad trygghet för studerande som blir sjuka och möjliggöra sjukskrivningar på deltid, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att för att öka likvärdigheten i utbud och tillgång till studenthälsa bör ett lärosäte ges samordningsansvar för studenthälsomottagningarna i hela landet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör följa upp och vid behov tillsätta åtgärder för att lärosätena ska efterleva de aktiva åtgärderna enligt diskrimineringslagen och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning som tar ett helhetsperspektiv kring frågan om tillgänglighet till universitet och högskolor för personer med funktionsnedsättning och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ta fram ett lagförslag baserat på Styr- och resursutredningens förslag avseende att avskaffa det prestationsbaserade resurstilldelningssystemet och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning för att se över ersättningsbeloppen för högskolan och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör uppdra åt svenska lärosäten att arbeta för att bistå palestinska lärosäten för att möjliggöra för palestinska studenter i Gaza att studera, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör låta genomföra en utvärdering av studiestartsstödet för att säkerställa att regelverket är ändamålsenligt för att de som tar del av det ska kunna uppnå grundskole- och/eller gymnasiekompetens, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

3 Inledning

Högskolans huvuduppgift är att förmedla kunskap och bildning. Den är viktig för att skapa välbefinnande och ett öppet och demokratiskt samhälle. Utbildning måste vara tillgänglig i hela landet, både för att attrahera studenter som inte har möjlighet att flytta långt för att studera och för att försörja hela landet med utbildad arbetskraft. Utbildning har också ett värde i sig, oavsett om den leder till ett yrke eller inte. För Vänsterpartiet är det därför viktigt att stå upp för den akademiska friheten och lärosätenas rätt att själva tillsammans med studenterna besluta om utbildningarnas innehåll. I dag är i stället den akademiska friheten alltmer hotad. Både av ett allt hårdare samhällsklimat men också av tuffare ekonomiska villkor för lärosätena som bidrar till en ökad otrygghet för personalen.

Alla studenter har rätt till en utbildning av hög kvalitet. Antalet undervisnings- och handledningstimmar behöver utökas på många utbildningar. Forskningsanknytningen inom grundutbildningen behöver stärkas genom att andelen disputerade lärare ökas och genom att lärare får mer tid till egen forskning.

Studenter ska vara delaktiga i och ha inflytande över utbildningen. Att ta till vara de erfarenheter och kompetenser som finns bland dagens studenter med olika bakgrund är också ett sätt att förbättra kvaliteten på utbildningen. Givetvis ska studenterna också ha ett formellt inflytande och vara representerade vid högskolans beredande och beslutande organ. Den verksamhet som bedrivs vid studentkårerna måste finansieras.

Vänsterpartiet anser att högskoleutbildning ska vara avgiftsfri för alla studenter oavsett var de kommer ifrån. Kunskap och utbildning är en rättighet och ska inte vara en handelsvara.

4 Möjligheten att bli student

Vänsterpartiets syn på kunskap som en demokratisk rättighet innebär att det är viktigt att bredda rekryteringen till högskolan. Möjligheterna till utbildning ska vara till för alla, inte bara för några få. Den sociala, könsmässiga och etniska snedrekryteringen har visserligen minskat under de senaste decennierna tack vare studiemedel, utbyggd högskola samt fler och nya utbildningar. Vi välkomnar den utredning som genomförts av Universitets- och högskolerådet (UHR) kring framtagandet av ett behörighetsprov för högskolestudier. Att underlätta för fler att kunna validera sina kunskaper och få behörighet till högre utbildning är positivt. Det är nu viktigt att omsätta försöksverksamheten till ett faktiskt införande av behörighetsprov i linje med det UHR föreslagit.

Regeringen bör gå vidare med att införa ett behörighetsprov i enlighet med förslaget från UHR. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

På senare tid har frågan om betygens tillförlitlighet som urvalskriterium till högskolan diskuterats såväl i medierna som bland dem som verkar inom utbildningsväsendet. Betygsättning är myndighetsutövning, och oavsett synen på betyg är det därför av största vikt att de går att lita på. Tyvärr har betygen blivit ett marknadsföringsverktyg för skolor att locka till sig elever. Det är framför allt vinstdrivande privatskolor som utmärker sig. Vänsterpartiet ser inte fler nationella prov eller andra vilseledande och innehållslösa förslag som en lösning på problemet. Bland annat har rektorn för Handelshögskolan lyft att det gått så långt att det inte längre går att lita på betygen från vissa skolor; eleverna har inte med sig de kunskaper som betygen anger. Det snedvrider konkurrensen och tränger undan elever från andra skolor som fått betyg som motsvarar deras kunskaper. Handelshögskolan har därför infört krav från hösten 2025 att den som kommer in på betygskvoten också måste ha minst 1,25 på högskoleprovet. Detta krav kan man införa eftersom man är en privat utbildningsanordnare och inte måste följa de av riksdagen fastställda antagningskvoterna. Vänsterpartiet menar att vi måste ha ett antagningssystem till högskolan som det går att lita på. Därför bör det tillsättas en utredning som ser över behörighetsregler/betygsurval relaterat till betygsinflation för att upprätthålla förtroendet för rättssäkra antagningar. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

5 Utbildningssystemets roll för social utjämning

En av de viktigaste förutsättningarna för att göra kunskap och utbildning tillgänglig för fler människor är ett studiestödssystem som ger social och ekonomisk trygghet för studerande på allt från vuxenutbildning till högskola. Tidigare var ett statligt mål med studiemedelssystemet att ”Det ska vidare utjämna skillnader mellan individer och grupper i befolkningen och i och med det bidra till ökad social rättvisa.” Detta sociala utjämningsmål avskaffade nuvarande regering hösten 2023. Detta tycker Vänsterpartiet var fel. Social utjämning bör vara ett av de mest centrala målen med studiemedelsystemet.

Det sociala utjämningsmålet inom den statliga studiemedelspolitiken bör återinföras. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6 Studenters ekonomi och trygghet

Sjukdom och föräldraskap innebär ofta dålig ekonomi och sämre möjligheter för studenter att genomföra sina studier. I dag samverkar studiemedlen dåligt med socialförsäkringssystemen. Vänsterpartiet vill därför att ersättningssystemen reformeras så att studier i stället räknas som ersättningsbar sysselsättning. Ingen student ska riskera att stå utanför sjukförsäkringen. Även bostadsbidraget behöver reformeras så att alla studenter oavsett ålder kan söka det. Det ska vara möjligt att få studiemedel under hela sin studietid. Vänsterpartiet vill att andelen bidrag i studiemedlen ska öka för att skuldbördan inte ska bli alltför betungande. Det ska också finnas möjlighet för fler att få förhöjt bidrag under vissa villkor, t.ex. för behörighetsgivande studier. Med högre bidrag och lägre lån underlättas återbetalningen av studielånet.

Den som studerar eller precis har börjat söka jobb ska kunna ha rätt till grundbeloppet i a-kassan. Under pandemin såg vi att arbetslösheten bland studenter ökade och det är en grupp som inte har stora ekonomiska marginaler. Studerandevillkoret i arbetslöshetsförsäkringen måste därför återinföras. Studiemedel som det går att leva på är också en nödvändig förutsättning för att kunna studera på heltid och därmed kunna skapa utbildningar av hög kvalitet. Studiemedlens rekryterande effekt till högre utbildning ska inte underskattas, även om undersökningar visar att studenter från studievana hem oftare tar ut hela lånedelen medan studenter från studieovana hem i högre utsträckning förvärvsarbetar för att minska sin framtida låneskuld. Studiemedlets utformning är därför en fråga om både studiernas finansiering och rekrytering till högre utbildning.

6.1 En avgiftsfri högre utbildning

Vänsterpartiet anser att högskoleutbildning ska vara avgiftsfri för alla studenter oavsett var de kommer ifrån. Avgiftsbeläggningen av högskoleutbildningen för studerande utanför EES-området är ytterligare steg mot synen på kunskap och utbildning som en handelsvara och ett steg bort från de värden om frihet, jämlikhet, kritisk granskning och vetenskaplighet som högre utbildning bör stå för.

Att människor från andra länder kommer till Sverige för att studera berikar den svenska högskolan och bidrar till höjd kvalitet. Sedan avgifterna infördes har vi sett en kraftig minskning av antalet utländska studenter även om det börjat öka, troligen

beroende på den låga kronkursen. Det förekommer också en debatt om vilka villkor som ska gälla då en utländsk student inte är nöjd med sin utbildning i Sverige och kräver pengarna tillbaka. Vår utgångspunkt är därför att studieavgifterna bör tas bort.

Regeringen bör tillsätta en utredning med uppdrag att föreslå hur avgifter för utomeuropeiska studenter ska kunna avskaffas. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6.2 Generösare dispensregler för studiemedel

Enligt dagens regler kan en studerande på högskolan och andra eftergymnasiala studier få studiemedel i högst 240 veckor, vilket motsvarar studier på heltid under 12 terminer. Bara om det finns synnerliga skäl kan mer studiemedel beviljas än vad som anges i reglerna. Det innebär att möjligheterna är mycket begränsade. Synnerliga skäl kan exempelvis vara en funktionsnedsättning som innebär att studierna tar längre tid. Studerande över 40 år kan dessutom få studiemedel utöver tidsgränserna, om det finns särskilda skäl. Särskilda skäl kan i dessa fall exempelvis vara arbetsmarknadsskäl. Vänsterpartiet anser att nuvarande dispensregler är alltför snäva. Möjligheten att kunna ändra sig och byta utbildningsbana under studietiden eller senare i livet behöver utökas.

Regeringen bör återkomma med förslag på lagändringar som innebär att fler studenter ges möjlighet till dispens för fler veckor med studiemedel i syfte att kunna slutföra sina utbildningar. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6.3 Ett bättre fungerande bostadsbidrag för studenter

Vänsterpartiet vill se ett reformerat bostadsbidrag. Som en del av dessa förändringar föreslår Vänsterpartiet att bostadsbidraget till den som studerar utbetalas av Centrala studiestödsnämnden (CSN) i stället för Försäkringskassan. En sådan förändring skulle göra det möjligt att kombinera ansökan av studiemedel med ansökan om bostadsbidrag och på så sätt minska risken för skuldsättning. Dessutom skulle det innebära mer enhetliga system och regler i stället för som i dag när bostadsbidraget baseras på inkomst på helår och studiemedel på halvår. Det är också viktigt att studier ska kunna vara en möjlighet hela livet. Det är därför ineffektivt att vi i Sverige har ett system där endast studenter som är yngre än 30 år kan få bostadsbidrag. För ett mer transparent och enklare studiefinansieringssystem bör bostadsbidraget för studenter flyttas till CSN.

Regeringen bör tillsätta en utredning som ser över hur ansvaret för bostadsbidrag för studenter kan flyttas från Försäkringskassan till CSN. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6.4 Kurslitteratur

Inköpen av kurslitteratur är en stor ekonomisk börda för många studenter. Att studenter måste köpa sin egen kurslitteratur bör ses som ett avsteg från principen om avgiftsfrihet för utbildningen. Samtidigt kan det ibland vara problem att få tag på vissa böcker när de säljer slut i bokhandeln. Biblioteken köper inte heller in tillräckligt många exemplar av varje bok för att de ska räcka till alla.

Regeringen bör utreda om det ska ställas krav på att all kurslitteratur ska göras tillgänglig digitalt via högskole- och universitetsbiblioteken. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Även studenter med funktionsnedsättning som behöver inläst eller på annat sätt anpassad litteratur har haft problem med att få kurslitteratur anpassad i tid, vilket har påverkat deras studier negativt. Denna service måste fungera för att vi ska kunna ha en högskola för alla.

Regeringen bör utreda hur alla studenter med behov av anpassad kurslitteratur ska få tillgång till det. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6.5 Dolda kostnader i utbildningen

Enligt högskolelagen ska all högre utbildning vara avgiftsfri i Sverige. Trots det finns det väldigt lite uppföljning av hur det ser ut i verkligheten. Det saknas också tydliga definitioner för var gränsen för avgifter går. I väldigt många utbildningar ingår det obligatoriska moment som kan skapa oförutsedda merkostnader för studenterna. Det kan handla om exkursioner till exotiska platser för biologistudenter. Praktik eller s.k. verksamhetsförlagd utbildning långt ifrån studieorten som ger kostnader för dubbel bosättning. Dyr utrustning eller speciell klädsel för veterinärstudenten. Behovet av tillgång till specifik programvara för ekonomi-, sociologi- eller datastudenten. I Sveriges förenade studentkårers senaste studentbudget är det så mycket som 34 procent av studenterna som uppger att de har dolda kostnader i sin utbildning. För en del merkostnader är det möjligt att söka merkostnadslån från CSN.

Vänsterpartiet menar att det inte är rimligt att begära att studenterna ska behöva ta extralån för att tillgodogöra sig sin utbildning. Särskilt som många av de utbildningar vilka har verksamhetsförlagd utbildning är inom bristyrken i offentlig sektor. För att göra dessa mer attraktiva blir det också ur ett samhälleligt perspektiv viktigt att se över att det inte finns ekonomiska hinder för studenter att kunna fullgöra sin utbildning.

Regeringen bör ta initiativ till en utredning kring dolda avgifter/kostnader inom högre utbildning, särskilt avseende verksamhetsförlagd utbildning (VFU). Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6.6 Tillgång till studentmedier

På senare år har flera studenttidningar lagts ner, såsom Vertex i Umeå och Gaudeamus i Stockholm. Andra lever under nedläggningshot. Ergo i Uppsala stöttas efter nedläggningshot ekonomiskt av universitetet, men är bara lovade stöd till 2024. För Vänsterpartiet är det viktigt att studenter har tillgång till fria och oberoende medier. Vikten av detta märktes inte minst under metoo-debatten när det var Ergo i Uppsala som granskade Stockholms universitets studentkårs ageranden, för att Stockholms universitet saknade en egen tidning. För att inte studentmediernas existens ska ställas mot andra intressen bör ett särskilt presstödd till studentmedier övervägas.

Regeringen bör utreda möjligheten att inrätta ett riktat stöd till studentkårerna för att de fortsatt ska kunna ge ut oberoende studentmedier. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6.7 Studenters rätt till inflytande oavsett utbildningsanordnare

För studenterna hos enskilda utbildningsanordnare gäller inte högskolelagen i sin helhet, vilket innebär att reglerna för studentinflytande inte är lika omfattande. Enskilda utbildningsanordnare kan exempelvis själva besluta ifall medlemskap i studentkår ska vara obligatoriskt för studenterna vid lärosätet. Vänsterpartiet anser att samma möjligheter och rätt till studentinflytande ska gälla på samtliga lärosäten med utbildningar som finansieras av staten.

Regeringen bör tillsätta en utredning om hur studenters rätt till inflytande hos enskilda utbildningsanordnare kan utökas till samma nivå som för studenter på statliga lärosäten. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6.8 Studenters yttrandefrihet

Yttrandefriheten och föreningsfriheten är grundläggande i en demokrati. Trots det framkommer det återkommande exempel på hur den ifrågasätts eller begränsas när studenter tar ställning för eller engagerar sig i politiska rörelser. Det finns exempel som veterinärstudenten på SLU som blev ifrågasatt för att offentligt delat med sig av sina vittnesmål från ett grisslakteri. Eller när Chalmers tekniska högskola förbjöd politiska manifestationer under hösten 2024. För Vänsterpartiet är det viktigt att yttrandefriheten och föreningsfriheten omfattar alla.

Regeringen bör se över att studenters yttrandefrihet är garanterad. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

7 Studenters familjeliv

För att underlätta för personer med barn under 18 år att studera kan den studerande ansöka om tilläggsbidrag utöver ordinarie studiemedel. CSN uppger att under 2023 fick 100 500 studerande med studiemedel även tilläggsbidrag för barn. Antalet studerande med tilläggsbidrag har minskat med 13 procent jämfört med 2022, men ligger fortfarande på en något högre nivå än innan coronapandemin. Totalt betalades det ut tilläggsbidrag för 189 800 barn. Av dem som studerade på eftergymnasial nivå under 2022 hade 17 procent tilläggsbidrag. Könsfördelningen bland dem som får tilläggsbidraget har knappt förändrats under de år som bidraget har funnits, andelen kvinnor som får bidraget är omkring 80 procent.

Trots att en stor del av studenterna har barn finns det väldigt lite kunskap om hur detta påverkar studierna. Undersökningar har gjorts av hur studenterna klarade övergången till distansstudier under coronapandemin. I flera av de studier som gjorts framkommer det att studenter med små barn hade svårare att klara övergången till distansstudier. I en undersökning bland doktorander vid Stockholms universitet uppgav drygt 40 procent att deras familjesituation, med trångboddhet och hemmavarande barn, påverkade dem negativt (UKÄ: 2021:5 Omställningen till distansundervisning som följd av coronapandemin).

Flera lärosäten saknar en policy kring studerande med barn. Detta skapar en väldigt osäker vardag för dessa studenter, eftersom det då inte finns några rättigheter eller skyldigheter för dem att förhålla sig till, utan det kan variera från lärare till lärare. Det

finns inte heller något fastslaget regelverk för vad som är normal undervisningstid, utan det kan förekomma obligatoriska moment såsom tentor och seminarier på kvällar och helger när ordinarie barnomsorg är stängd.

En föräldrapolicy kan exempelvis innehålla principer kring studerandes rätt att återgå till studier efter uppehåll för föräldraledighet eller vad som händer om en studerande missar obligatoriska moment p.g.a. frånvaro för vård av sjukt barn.

Särskilt på utbildningar till bristyrken, såsom lärare eller sjuksköterska, är andelen studerande med barn hög. Det borde ligga i samhällets och lärosätenas intresse att studerande kan fullfölja sina utbildningar med så få hinder och avbrott som möjligt.

Regeringen bör ge Universitets- och högskolerådet (UHR) i uppdrag att främja möjligheterna för föräldrar att studera. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Regeringen bör ge alla lärosäten i uppdrag att ha en föräldrapolicy. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

8 Studenters hälsa

En viktig del i studenters ekonomiska trygghet är rätten att kunna bli sjuk. Det finns dock i dag flera problem när det gäller studenters tillgång till sjukförsäkringen. Den som har en dokumenterad kronisk sjukdom kan sedan 2018 också i vissa fall få möjlighet att vara sjukskriven på deltid även vid heltidsstudier om sjukdomen kan innebära längre sjukperioder. För den som av olika anledningar inte kan bedriva studier på heltid och som är sjukskriven på deltid finns fortfarande ingen möjlighet att kombinera detta.

Förändringar behöver också göras för att ge studenter en grundläggande trygghet inom sjukförsäkringen, föräldraförsäkringen och arbetslöshetsförsäkringen. Därutöver behöver åldersgränsen för bostadsbidrag ses över.

I SOU 2018:9 Ökad trygghet för studerande som blir sjuka, konstaterar utredaren att uppdraget inte omfattade personer med funktionsnedsättning. För att fler personer med funktionsnedsättning ska kunna känna sig ekonomiskt trygga vid studier måste även tryggheten för dem utredas.

Regeringen bör därför tillsätta en utredning om grundläggande trygghet för studerande, inklusive dem med funktionsnedsättning. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Regeringen bör implementera åtgärderna i delbetänkandet Ökad trygghet för studerande som blir sjuka och möjliggöra sjukskrivningar på deltid. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

I högskoleförordningen är rätten till studenthälsa reglerad. Samtidigt ser omfattningen och tillgången till studenthälsa runtom i landet väldigt olika ut. Det är välkänt att många unga mår dåligt och den psykiska ohälsan ökar. Då är det bra om det finns någon där de befinner sig som de kan vända sig till.

Alla studenter behöver tillgång till en väl fungerande studenthälsa. De senaste årens höjning av studenthälsans budget har varit positiv för studenthälsan, även om det fortfarande finns studieorter där brister förekommer.

För att öka likvärdigheten i utbud och tillgång till studenthälsa bör ett lärosäte ges samordningsansvar för studenthälsomottagningarna i hela landet. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

9 En högskola fri från diskriminering

Hösten 2022 släppte Diskrimineringsombudsmannen (DO) rapporten Undersök, åtgärda och utbilda om resultatet av deras tillsyn av universitet och högskolors arbete för att motverka diskriminering och främja lika rättigheter och möjligheter för studenter. Den visade att det fanns stora brister hos samtliga granskade 18 lärosäten. DO:s rapport visar att lärosätena inte lever upp till diskrimineringslagens krav på aktiva åtgärder. Lärosätena brister framför allt i lagens krav på att undersöka risker för diskriminering. För Vänsterpartiet är det oacceptabelt att lärosätena inte lever upp till lagens krav.

Regeringen bör följa upp och vid behov tillsätta åtgärder för att lärosätena ska efterleva de aktiva åtgärderna enligt diskrimineringslagen. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

10 Tillgänglighet för studenter

Personer med funktionsnedsättning är överrepresenterade bland dem som är arbetslösa, delvis som en följd av en överrepresentation även när det gäller lägre utbildningsnivå. Enligt Myndigheten för delaktighet (MFD) och rapporten Utvärdering och analys av funktionshinderspolitiken 2011–2016, har dock andelen studenter som uppger att de har en funktionsnedsättning ökat under senare år. I en undersökning uppger 17 procent av studenterna att de har en funktionsnedsättning, vanligast är någon form av psykiska besvär. Allt fler lärosäten har också utsett samordnare för tillgänglighetsarbetet och arbetar med att förebygga och undanröja fysiska hinder inom det systematiska arbetsmiljöarbetet och vid upphandlingar. Däremot har bl.a. andelen lärosäten som har handlingsplaner för tillgänglighetsarbetet minskat.

En annan viktig del av tillgänglighet till högskolan är tillgången till pedagogiskt stöd av god kvalitet. Pedagogiskt stöd kan bl.a. handla om anpassad examination, extra handledning, tolkning eller litteratur på anpassat medium. Enligt MFD rapporterar en del studenter om bristfällig organisation i det pedagogiska stödet, t.ex. att kontakter med stödpersonal skapas sent eller att litteraturlistor delas ut i ett sent skede att personer i behov av anpassat medium får tillgång till studielitteraturen senare än andra.

Lagstiftningen ställer höga krav på den fysiska tillgängligheten vid lärosätena och det är också dessa delar som högskolorna framför allt fokuserar på i sitt tillgänglighetsarbete. Tillgänglighetsarbetet som helhet behöver dock stärkas.

Regeringen bör tillsätta en utredning som tar ett helhetsperspektiv kring frågan om tillgänglighet till universitet och högskolor för personer med funktionsnedsättning. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

11 Grundutbildningens roll för en högkvalitativ forskning

För att Sverige ska vara ledande i forskning krävs också att vi satsar på grundutbildningen eftersom dagens studenter är framtidens forskare. Nuvarande resursfördelningssystem för högre utbildning har funnits i 30 år. Vänsterpartiet var redan vid införandet av ett prislappssystem kritiskt till att en del av pengarna fördelades genom en prestationsdel

baserad på poängproduktion. Styr- och resursutredningen kom 2019 med sitt förslag till en förändrad finansiering av högre utbildning. Utredningen konstaterade bl.a. att det prestationsbaserade resurstilldelningssystemet medför att utbildningar på grundnivå och avancerad nivå som på olika sätt är flexibla för studenten ofta är ekonomiskt ofördelaktiga för lärosätena att erbjuda. Som en del av detta föreslogs att prestationsdelen i utbildningsfinansieringen skulle minska. För att öka möjligheten för fler att studera och för att trygga lärosätenas finansiering och möjlighet till utveckling bör finansieringen av högre utbildning förändras.

Regeringen bör ta fram ett lagförslag baserat på Styr- och resursutredningens förslag avseende att avskaffa det prestationsbaserade resurstilldelningssystemet. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

I dag får utbildningarna en finansiering som styrs av en prislapp där olika utbildningar får olika anslag. Lägst belopp får humaniora som 2023 får 35 470–58 583 kronor per student och högst media som får 347 722–626 261 kronor per student. Det lägre beloppet är per helårsstudent och det högre med prestationsdelen inräknat, alltså de studenter som tar alla poäng. Den låga prislappen för humaniora går ut över kvaliteten på utbildningarna, bl.a. p.g.a. lite lärarledd tid. Sedan prislappssystemet infördes 1993 har visserligen vissa justeringar i beloppen gjorts men modellen bygger på utbildningarnas kostnader i början av 1990-talet. Vänsterpartiet menar att dessa prislappar behöver ses över och tydligare anpassas till högskolans och utbildningarnas behov och förändringar i kostnader.

Regeringen bör tillsätta en utredning för att se över ersättningsbeloppen för högskolan. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

12 Utbildning en mänsklig rättighet

På Gazaremsan har under det senaste året alla universitet bombats sönder. Det är en del i vad många kallar ”educide”, när en krigförande part medvetet bombar lärosäten och skolor för att på så sätt slå sönder utbildningssystemet. Vänsterpartiet kommer alltid stå upp för utbildning som en mänsklig rättighet, fastslagen i artikel 26 i FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna.

Runt om i världen protesterar människor mot Israels brutala krigsföring i Gaza. Demonstrationer, universitetsprotester, generalstrejker och solidaritetsmarscher är bara några exempel på hur människor visar sitt stöd för ett fritt Palestina och ett slut på attackerna mot Gazas befolkning. Människor samlas i frustration över att världens makt-havare inte gör någonting för att få ett slut på mördandet av civila och det mänskliga lidandet. Studenter runt om i Sverige har startat protester i frustration över att det inte görs mer för att sätta stopp för det palestinska folkets lidande. I Norge har man valt att aktivt engagera sig i att möjliggöra studier för palestinska studenter och forskning för palestinska forskare från Gaza. Under hösten 2024 kommer de första tio medicin-studenterna till Oslo. De kommer att studera på Oslo universitet (UiO) med sitt uppehålle bekostat av UiO. Norge visar att det går att göra saker för att stötta utbildnings-sektorn i Gaza redan nu. Men mer kommer också behöva göras när kriget är över och utbildningssystemet ska byggas upp igen så fort som möjligt för att inte en hel generation ska gå förlorad.

Regeringen bör uppdra åt svenska lärosäten att arbeta för att bistå palestinska lärosäten att möjliggöra för palestinska studenter i Gaza att studera. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Vänsterpartiet vill att den svenska regeringen gör mer generellt för befolkning i Palestina, det utvecklar vi i motion 2024/25:3020.

13 Studiestartsstödet

Många folkhögskolor men även komvux har ett brett utbud av kurser och skulle ha möjlighet att följa deltagare från grundskolenivå vidare till gymnasiebehörighet och yrkesutbildning. I dag ställer dock regelverket till det för många utlandsfödda. Veckorna med studiemedel räcker inte till för att man ska hinna läsa in grundskolan och få rätt behörighet, många tvingas hoppas av och får i stället försörjningsstöd. Regelverket för försörjningsstöd gör i sin tur att man inte kan plugga utan blir ”inlåst” och utbudet av jobb är minimalt för den som har så kort utbildning. Det finns en möjlighet att få studiestartsstöd för den som är arbetslös. Studiestartsstödet syftar till att öka rekryteringen till studier bland personer med kort utbildning och stort utbildningsbehov för att stärka deras möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden. Stödet ska vara ett redskap som kommunerna kan använda inom ramen för deras befintliga uppdrag att verka för att vuxna deltar i utbildning. Studiestartsstöd ställer dock krav på att man varit arbetslös minst sex månader under 12 månader.

Vänsterpartiet vill att flera ska kunna ta del av studiestartsstödet.

Regeringen bör låta genomföra en utvärdering av studiestartsstödet för att säkerställa att regelverket är ändamålsenligt för att de som tar del av det ska kunna uppnå grundskole- och/eller gymnasiekompetens. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Lorena Delgado Varas (V)

Ida Gabrielsson (V)

Birger Lahti (V)

Ciczie Weidby (V)

Malcolm Momodou Jallow (V)

Ilona Szatmári Waldau (V)